

“To sea or not to sea”

“Zeelui, wij reizigers in eigen ontdekkingen
Voeren de zee op
En vonden het land opnieuw”.

Deze twee boeken in een cassette: ‘verborgen zeeaanzichten’ en ‘open zeeinzichten’ hebben het in zich om tijdloze klassiekers te worden. Het uitgangspunt van Jaap de Jong, zeekapitein en schrijver is “ik moet er zelf geweest zijn voordat ik erover mag schrijven”. En dat is te merken.

Jaap de Jong is een romantische observator die ons meeneemt op al zijn reizen van het begin op de Luts in een 16 kwadraat, het konijneneiland in de Fluessen, met een Lemsteraak en Colin Archer op het Wad, een viskotter op de Noordzee en later als stuurman en kapitein op kruiplijncoasters langs de kusten van de Noord zee en uiteindelijk als zeekapitein op kleinere wegbreng schepen over de Atlantische en de grote oceanen. En dan weer terugkeert naar zijn geliefde Harlingen en Terschelling ‘het land opnieuw gevonden’.

De vraag die hij zichzelf stelt “to sea or not to sea” beantwoordt hij als “een samenloop van omstandigheden, die achteraf toch niet helemaal toevallig waren”. Wekt Jaap de Jong hier Schopenhauers noodzakelijkheids filosofie tot leven?

Het boek overstijgt het reisboekgenre doordat het alle reizen in hun geografische, historische en nautische contexten plaatst, waarin en waardoor deze reizen konden en kunnen bestaan. Het Wad, De Noordzee, de kusten, de eilanden, de ontdekkingsreizen, de geschiedenis van de navigatie, de reizen van de Polynesiërs, het weer. Hier wordt de romanticus waarnemer, empirist, die nauwkeurig verslag doet van de verschijnselen die hij onderzoekt en in hun contexten plaatst.

Jaap de Jong neemt je mee op zijn avontuur dat vrijheid ademt. Of je nu vaart op de Friese meren, de rivieren, de Hollandse plassen, de Waddenzee of op zee. Het is voor elke schipper een breed gedeeld gevoel. Hij verwoordt het in zijn boek zo: “watersporters kiezen voor plezier en ontspanning het ruime sop, misschien uit heimwee naar vervlogen tijden, toen het leven uit zee voortkwam. Het deinen van de zee voert terug naar de wieg van het bestaan. Maar misschien ook een drijfveer om aan de knellende vuist van eeuwenlange beschaving te ontsnappen en uit de vingers van de massaliteit te blijven. Door de kier van de havenpier duikt men dan in het ‘avontuurlijke’ verleden.”

En:

“Mensen die het water opgaan maken een keuze voor vrijheid, maar zijn tegelijkertijd ook niet helemaal gegrond, want het water tilt je op. Mensen die de ruimte om zich heen willen, die daar zijn waar ze niet thuis horen, die altijd op weg zijn en die moeilijk een hartsverbinding kunnen aangaan”.

Geldt dit in de grond niet voor alle vaarders op welk water en met welk schip dan ook? Jaap de Jong maakt dit diep gevoelde verlangen van bootjesmensen voelbaar.

Zijn beschrijvingen zijn naast nauwkeurig en met kennis van zaken ook meeslepend. Zoals de beschrijving van het passeren van de ‘datumgrens’. Deze “buiteling door de tijd” roept bij hem dezelfde opgetrokken wenkbrauwen op als bij Umberto Eco die er een wonderlijk boek over schreef. (“Het eiland van de vorige dag.”)

Een boek voor elke scheepsbibliotheek, om te genieten van alle verhalen maar zeker ook als zeer goed gedocumenteerd naslagwerk

Verborgene zeeaanbichten en open zeeinzichten van Jaap de Jong

Uitgeverij Wijdemeer, Dokkum, 2020

John Coenders